

LUNDS UNIVERSITET
Samhällsvetenskapliga fakulteten

Lunds Universitet
Medie och kommunikationsvetenskap
MKVK01
Kandidatuppsats 15 hp
HT 2008

A large, light gray silhouette of a wind turbine is centered on the page, enclosed within a thin gray rectangular border. The turbine has three blades and a tower. The title 'Snurr på interaktionen' is overlaid on the turbine's tower.

Snurr på interaktionen

Interaktion, makt och miljö

Handledare:

Fredrik Miegel
Examinator:
Peter Dahlgren

Författare:

Jörgen Gotthardsson & Mikael Lahti

Abstract

Har ni någon gång mötts av tomma, oförstående blickar när ni uttalat något kontroversiellt och inte fått ett uns av gehör? Diskursens spelregler må finnas på en annan nivå, men i miljödiskursen så är det just detta som är den brinnande kärnan. Detta arbete är en diskursanalytisk studie av ett tilltänkt havsbaserat vindkraftsprojekt; Skottarevsprojektet i Falkenbergs kommun. Vi har studerat hur förespråkare och motståndare av projektet förhåller sig till miljöbegreppet i sina interaktionsbidrag. Som verktyg har vi använt oss kommunikations- och samhällsteorier med fokus på kommunikativa handlingar, makt och relationen mellan natur och samhälle. Syftet har varit att undersöka vilken betydelse miljöbegreppet har för interaktionen. Genom dagens miljömedvetenhet har vår studie visat en tvingande diskurs kring miljön. Interaktionens deltagare är drivna att förhålla sig positiva till miljön för att verka inom diskursens spelregler och erhålla legitimitet i interaktionen. Studiens slutsats kastar nytt ljus på frågan om den nyvunna miljömedvetenheten flyttar oss närmare en lösning på miljöproblematiken, eller inte.

Innehållsförteckning

Abstract	2
Innehållsförteckning	3
Snurr på interaktionen	4
Inledning.....	4
Bakgrund.....	5
Syfte och Frågeställning.....	6
Disposition	6
Metod	6
Diskursanalytisk fallstudie.....	6
Texter – avgränsning, insamling och analysmetod.....	8
Intervjuer – komplement, förankring och nyvunnen kunskap.....	8
Urvalsbeskrivning.....	9
Tidigare forskning.....	9
Teori	10
Interaktionen – sakförhållande, normativ riktighet och självpresentation	10
Makt - kunskap, begrepp och tanke	13
Miljöbegreppet – Diskursen, samhället och evolutionen.....	13
Analytisk diskussion	17
Miljön - ”Vi sitter alla i samma båt...”.....	17
Tre världar – Kategorisering och strukturering av empiri.....	17
En framväxande norm.....	18
Normens inneboende makt.....	21
Miljömedvetenhetens förändring och kulturella införlivning.....	22
Ekonomi; Myntet har alltid två sidor.....	25
Utestängd.....	25
Slutdiskussion	32
Källförteckning	37

Snurr på interaktionen

Inledning

Det har skett en förändring av synen på miljöproblematiken under de senaste 30 åren. Tidigare fokuserades det främst på de lokala miljöproblemen, medan det idag är på den globala nivån miljöproblematiken möter oss (Lidskog et. al.1997). 1800-talets synsätt på naturen var att behärska och ignorera den. Idag är den redan kuvad och förbrukad och har då blivit en intern företeelse istället för något externt; från något som tagits för givet till något vi skapat. Till följd av en global exploatering av naturen har den införlivats i det industriella systemet, som i sin tur enligt Ulrich Beck (2000) gör oss försvarslösa mot de industriella hoten, härstammande från naturen i det industriella systemet. Farorna har kommit att bli en normalkonsumtionens fripassagerare, då de nya hoten färdas med vind och med vatten och finns i luften vi andas, maten vi äter och vattnet vi dricker (Beck 2000).

Med inledande stycket ovan i åtanke, så tycker väl många att de flesta länder borde lägga ner mycket arbete och energi på miljöförbättrande projekt i undkommandet av de nyutsprungna riskerna? Vad gör vi till exempel i Sverige för att förbättra miljön? Sett till producerad förnyelsebar energi i form av vindkraft, så ligger vi helt klart efter våra europeiska fränder. När exempelvis Tyskland producerar 20 622MW/år, Spanien 11 615MW/år och vår granne Danmark 3136MW/år, står vi i Sverige för ynka 568MW/år vindkraftsproducerad energi (Global Wind Energy Council, 2006). Men som en lösning på att våra grannar tittar på oss i backspegeln vad gäller vindkraftsenergi, så har den svenska riksdagen skapat en målbild, där vindkraften skall producera 7 % av dagens svenska energi år 2015. Detta kommer att betyda att det svenska folket kommer att se många schaktmaskiner med de vindkraftsverkstillverkande företagens logotyper runt om i landet, men även en hel del båtar, då det planerade målet för vindkraft även kräver vindkraft till havs.

Riksdagens tuffa målsättning kommer alltså att beröra många människor de kommande åren, men detta blir väl inget problem? Vem kan tycka illa om vindkraft som varken spyr ut luftföroreningar som kolkraften eller innebär massiva risker vid eventuella haverier som kärnkraften? Skall man tro tidningsrubrikerna så är det kanske inte en enbart hurrande skara som ser kranarna lyfta på rotorbladen: "Vindkraften skapar konflikt på Österlen" (SR 2005-07-28), "Vindkraft till havs i motvind"(HN 2008-04-10) "Ämtöbor mot vindkraft"(Norrköpings Tidningar 2008-04-08). Det är alltså inte glada medborgare som

snällt deltar i interaktionen med projektörerna; fler interaktioner kommer att krävas för att uppnå de mål som riksdagen beslutat. Vi har valt att titta mer på ett av de fall som ligger till grund för tidningsrubriker, Skottarevsprojektet i Falkenbergs kommun.

Bakgrund

Skottarevsprojektet är än så länge ett projekteringsprojekt för att bygga en vindkraftspark på ca 30 vindkraftsverk i storleksklassen 3-5MW, ca 5-10 km utanför Falkenbergs kust.

Byggstarten var planerad till första kvartalet 2008 men har förskjutits, då ärendet överklagats till miljööverdomstolen efter miljödomstolens godkännande.

Projektet ägs av Favonius och Agrivind och det är dessa bolag som åtagit sig uppgiften att projektera, anlägga och driva den tilltänkta vindkraftsparken. Agrivind är ett privat bolag som sedan tidigare driver vindkraftverk, medan Favonius är kommunalt ägt genom det kommunala energibolaget Falkenbergs Energi AB (FEAB). Favonius äger 51% av projektet vilket gör att projektet anses som kommunalt och omfattas därför av offentlighetsprincipen. Falkenbergs kommun har en uttalad miljöprofil och genom det kommunala bolaget FEAB driver man bland annat vindkraft på land, samt ett solfångarfält om ca 5500m². Kommunen är de som varit drivkraften bakom tidigare miljöåtgärder och är det även i Skottarevsprojektet.

Kommunen delgav bland annat kommuninvånarna en skriftlig inbjudan till en vindkraftskonferens där det gick att läsa, ”Vi växer för en hållbar framtid” (se bilaga 1) och att kommunen avser bli självförsörjande på förnyelsebar el genom vindkraftsparken till havs.

I fallet Skottarevsprojektet har projektörerna mött motstånd i sin interaktion med omvärlden. Rädda Hallandskusten (hädanefter RHK) heter den ideella förening vars röst varit stark i motståndet till etableringen av Skottarevsprojektet. Föreningen beskriver sig som: ”.../en ideell förening som värnar om natur, miljö och människors rekreation utmed Hallandskusten.” (www.raddahallandskusten.se 08-05-08) Det är interaktionen mellan Skottarevsprojektets förespråkare och motståndare (löpande genom arbetet benämnda som För- och Motsidan) som vi ämnar studera. Motsidan utgörs främst av RHK, men även av fastighetsägare med koppling till kusten och andra enskilda röster. Försidans interaktionsbidrag utgörs framförallt av människor på Falkenbergs kommunalkontor, företag med kommunal koppling samt även här av enskilda röster.

Syfte och Frågeställning

Syftet med detta arbete är att utifrån diskursiva teorier kring kommunikation, makt, natur och samhälle analysera miljöbegreppets roll i en interaktion kring ett vindkraftsprojekt. Studien har sin grund i interaktionsdeltagarnas kommunikativa handlande och kompletteras sedan med samhällsteorier för att nå djupare förståelse för miljöbegreppets betydelse i samhället. Då Skottarevsprojektet är en av den första tilltänkta havsbaserade vindkraftsparken i Sverige, av större magnitud är studien av interaktionen kring projektet av stort intresse, främst genom att se hur aktörerna förhåller sig till miljöproblematiken. Den övergripande frågeställningen utgår ifrån vilken betydelse miljöbegreppet har för interaktionen. Vårt syfte i konkret form har formulerats i följande frågor:

- Hur kan vi förstå miljöbegreppets roll i interaktionen?
- Vilken definition har miljöbegreppet i interaktionen?
- Hur använder aktörerna miljöbegreppet?
- Vilken betydelse får miljöbegreppet?

Disposition

Det inledande kapitlet ovan innehåller en introduktion till ämnet vi har för avsikt att studera. Här återfinns även bakgrundsinformation, tidigare forskning samt ett syfte som sedan konkretiseras i frågeställningar. I kapitel 2 redovisas sedan vårt tillvägagångssätt med vald metodansats och en urvalsbeskrivning. Kapitel 3 innehåller teoretiska utgångspunkter som i kapitel 4 används som verktyg i analyserandet av vårt empiriska material. Detta följs sedan av en slutdiskussion i kapitel 5, där vi söker att besvara våra frågeställningar samt återge egna reflektioner av vad vi funnit.

Metod

Diskursanalytisk fallstudie

En kvalitativ fallstudie är en undersökning av ett specifikt fenomen i ett avgränsat system som avser att bättra på förståelsen av det studerade och bidra med insikter, upptäckter och tolkningar snarare än verktyg vid prövning av hypoteser (Merriam 1994). Då vi ämnar studera interaktionen i Skottarevsprojektet lämpar sig fallstudien som metod, utifrån ovan resonemang, mycket väl. Eftersom vi har tolkningsfokus på en samhällsnivå kan kritik mot ett alltför holistiskt synsätt framföras (jmf Fay 1996). Dock vill vi förtydliga att vårt sätt att tolka

och förstå baseras på en kontext och avser inte att belysa alla aspekter ur vilka man kan förstå en interaktion. Vi vill även poängtera att vi rör oss inom hermeneutikens vetenskapsteoretiska fält och att det rör sig om våra tolkningar av empirin i förståelse av interaktionen, då de flesta texter är polysemiska; innehar en betydelsemångfald (Gripsrud, 2002). Fallstudien som metod är lämplig för vår studie, då den till största delen uppfyller Merriams (1994) fyra grundläggande egenskaper för en fallstudie. De är:

- Att fokus ligger på ett avgränsat studieobjekt som trots att det syftar till något specifikt avser att belysa en mer generell problematik. I vårt arbete uppfylls detta då fokus är på Skottarevsprojektet och vi ämnar belysa interaktionen däri på en högre abstraktionsnivå genom användandet av kontextuella samhällsteorier.
- Att beskrivningen och redovisningen av det empiriska materialet är utförlig, omfattande och bygger på material från många håll. Även på denna punkt uppfyller studien kravet, då vår empiri är inhämtat från insändare och artiklar i Falkenbergs lokaltidning, miljösamrådsprotokoll samt även kvalitativa intervjuer.
- Att studien är kunskapsövrande steg för steg, och att man genom detta kan nå bättre förståelse för det studerade, skapa betydelser, ge insikt i varför och hur företeelser ser ut som de gör etc. Detta uppfylls genom vår förståelseinriktade frågeställning och vårt trappstegsliknande arbetssätt i interaktion – makt – miljö.
- Att studien främst bygger på resonemang, begrepp och hypoteser som uppstår ur den insamlade informationen. Detta stämmer väl in med hur vi arbetat, då grundläggande ramar och begrepp för vilka vi avsåg att studera Skottarevsprojektet med har förändrats under arbetets gång och har legat till grund för nya förståelseramar och ny förståelse har skapats snarare än att förutfattade hypoteser kunnat bekräftas. Exempel på detta är hur våra teorier och teorival utvecklats under analysens gång.

Med syftet att undersöka interaktionen som uppstår kring ett miljöprojekt kan vi även säga att vi rör oss inom diskursanalysens område. Med miljön som vår diskurs och interaktionen kring Skottarevsprojektet som enskilt fall menar vi att vi gör en diskursanalytisk fallstudie.

Diskursbegreppet kan förklaras som, ”ett bestämt sätt att tala om och förstå världen (eller ett utsnitt av världen)” (Winther Jörgensen 2000:7). Språk och framförallt begreppen och deras innebörder i språket är styrande för våra gemensamma föreställningar om verkligheten. Det

diskursiva inslaget i vår metod kommer att utvecklas mer under teoriavsnittet, då det diskursiva är centralt i alla tre valda teorier.

Texter – avgränsning, insamling och analysmetod

Vi har valt att använda oss av insändare och artiklar från Falkenbergs lokaltidning, Hallands Nyheter (hädanefter endast HN), då det endast i denna tidning förts ett offentligt samtal kring Skottarevsprojektet. Insamling av textmaterial har gjorts i HNs artikeldatabas med sökord som Skottarevet, vindkraft, havsbaserad vindkraft mm. och i slutändan har det varit vår subjektiva bedömning som avgjort huruvida en artikel eller insändare tagits med i vårt urval. En fördel vid användandet av sådana texter är att de inte är skapade för vår undersökning och då heller inte påverkade av oss. De är även lättillgängliga och har bidragit till ett omfångsrikt material. Likväl kräver det vid analysen av innehållet ett aktivt tolkande arbete. Vi har även studerat samrådsprotokoll; en del i miljöansökan som lämnar utrymme för olika sakägare att uttrycka sig. Adekvat material har sedan skrivits ut på papper för att underlätta läsandet och kategoriseringarna som gjorts i analysens initialskede. Samrådsprotokollen studerades i Falkenbergs kommunhus och utgjordes av fem pärmar. Detta material utgjorde främst en sekundär källa, då vi använde den för att nå en djupare förståelse för händelseförloppet och interaktionen kring den. Utöver insändare, artiklar och samrådsprotokoll har vi också studerat texter på Favonius, kommunens och RHKs Hemsidor.

Vi har använt oss av en kvalitativ textanalys med en syntomal läsart, som ser en text som ett explicit uttryck för implicita eller underliggande innebörder i analysen av texterna. Dessa underliggande innebörder återfinns i texten oavsett om textproducenten är medveten om de eller inte. Det kan till exempel vara samhällseliga normer eller värderingar som människor tar för givna (Østbye et al. 2004). Rent konkret tillämpas detta på undersökningen av interaktionsdeltagarnas språkbruk, främst genom Habermas kommunikativa handlingsteori.

Intervjuer – komplement, förankring och nyvunnen kunskap

Bredvid textanalysen har vi även använt oss av semistrukturerade kvalitativa intervjuer som leder till det som benämns metodtrianglering. Med detta menas att forskare vid användningen av fler metodansatser kan säkerställa en bättre förståelse än vid tillämpningen av en ensam metod (Bryman 2002; Merriam 1994). Vid intervjuerna hade vi en utarbetad intervjuguide som innehöll teman vi ville beröra, men förhöll oss ändå flexibla om intervjupersonen avvek från ämnet. Detta i kombination med ett försök att undvika ledande

frågor tycker vi minimerade intervjuareffekten; påverkan som intervjuaren har på intervjupersonen (Østbye et al. 2004). Intervjuerna spelades in med en diktafon med intervjupersonernas samtycke för att fixera materialet i tiden och underlätta ett analysarbete. Efter intervjuerna transkriberades dessa för att än mer underlätta vidare analys.

Urvalsbeskrivning

Eftersom vår studie är en diskursanalys är urvalet baserat på olika källor där yttringar i interaktionen återfinns, interaktionen är i sin tur en del i en miljödiskurs som inte låter sig begränsas till några givna källor. Därför består urvalet av flera lämpliga källor. Huvuddelen av materialet utgörs av de ca 100-150 artiklar och insändare som publicerats i tidningen Hallands Nyheter mellan 2005-2008. Men vi har även tagit i beaktande ett större antal inskickade dokument till myndigheter. Tre intervjuer har genomförts, dessa med vd:n för företaget Favonius, Kommunstyrelsens ordförande samt en representant i RHK styrelse. De senare har bland annat bidragit med möjligheten att få vetskap om mediernas betydelse för interaktionen. Vi har genom intervjuerna försökt bedöma uttryckens konformitet (jmf Eder 1988; Sköllerhorn 2001).

Tidigare forskning

Gröna nyheter (1994); en doktorsavhandling skriven av Monika Djerf Pierre, ställer frågor om hur miljöjournalistiska inslag profilerats av miljöjournalister, över tid. Hon belyser hur de formmässiga uttryckssätten kring miljöförhållanden utvecklats i miljöreportagen. Är bilderna vackra och stämningsfulla eller är det skräckbilder med naturförstörelse i fokus? Hennes huvudtes är att miljöjournalistiken skapas i mötet mellan den miljöpolitiska världen och den journalistiska världen under olika tidsperioder i samhällliga kontexter (Djerf Pierre 1994).

Lars Hallgrens avhandling, I djupet av ett vattendrag (2003), har som syfte att undersöka interaktionen vid en naturresurshantering på ett mikroperspektiv. Han undersöker hur aktörers tillit till interaktionen förändras och fann att interaktionen karaktäriserades av konflikt som eskalerade vid tillitsminskningen. Genom att öka den kommunikativa kompetensen bland naturresurshanteringens handläggare menar Hallgren att konflikter kan undvikas, men i de fall då en konflikt är oundviklig anser han att kommunikativa experter ska tillkallas för att öka aktörernas tillit till interaktionen (Hallgren 2003). Vår studie hamnar mellan Djerf Pierres makroperspektiv med fokus på mediernas framställning av miljön och Hallgrens mikroperspektiv i hans studie av en interaktion med endast en svag koppling till

samhällskontexten. Vi har valt att studera interaktionen vid Skottarevsprojektet med både ett mikro- och makroperspektiv, där mikronivån utgörs av de kommunikativa aspekterna och makronivån innebär ett kontextuellt perspektiv med samhällelig koppling.

Teori

Risken som miljöproblematiken fört med sig reste frågan om hotgemenskapen som Beck nämner skulle komma till uttryck i vår fallstudie. Med utgångspunkt i Habermas kommunikativa handlingsteori med sin strävan efter en öppen, dialogisk och förståelseinriktad kommunikation kan denna bidra med kunskapen huruvida det skett en uppslutning kring miljöfrågan och om detta visar sig i interaktionen kring Skottarevsprojektet. Hotgemenskapen innebär kort att i och med att miljöproblematiken är global, så kommer det bildas en gemenskap i världen som sträcker sig över klassgränser (Beck 2000). Funderingar som väcks kring detta är vilken betydelse en sådan hotgemenskap kan ha för en eventuell strävan och en förståelse att gemensamt lösa det globala miljöhotet, och vilka uttryck detta kan tänkas ha tagit.

Interaktionen – sakförhållande, normativ riktighet och självpresentation

Som en beståndsdel i Habermas kommunikativa handlingsteori återfinns en förädling av Max Webers tankar kring rationalitetsprocesser, där fokus främst ligger på den målrationella handlingsmodellen. Det rationella i denna modell mäts i hur effektivt den handlande aktören använder de medel denne besitter i att nå uppsatta mål. Ett annat element i Habermas teori är den kontextuella rationaliteten, i vilken en handling anses vara rationell då den uttrycker någonting i anslutning till normativa strukturer i ett givet samhälle. Rationaliteten utifrån detta synsätt ses som ett normkonformt handlande som till skillnad från Webers målrationella handlande har en intersubjektiv och dialogisk prägel (Habermas 1996).

Habermas uttryckte att det fanns brister i både den målrationella som den kontextuella rationalitetsmodellen och ville genom införandet av den kommunikativa handlingsteorin överbrygga dessa brister. Han menade att bägge modeller gick lång väg i förklaringen av sociala handlingar, men att det krävdes ett mer komplext förhållningssätt i förklaringen av objektiva, normativa samt expressiva förhållanden vid en interaktion. Denna överbryggnings mellan det målrationella och den kontextuella resulterade i vad Habermas kallade för de tre världarna; den objektiva, den sociala och den subjektiva världen. I den objektiva världen

förhåller sig aktören till existerande fakta, eller fakta som kan uppkomma genom manipulation (Habermas 1996). Det ter sig i och med manipulationsaspekten naturligt att förpassa denna världs handlingar till en målrationell handlingsmodell, men Habermas menar annorlunda. Aktörens förhållande till omgivningen är kognitivt och bör istället för fokus på effektivitet se till huruvida aktörens förståelse av objektiva sakförhållanden är sann, det vill säga om aktörens förhållningssätt överensstämmer med de faktiska förhållandena. Den sociala världen menar Habermas är ett normativt sammanhang vari aktörer utifrån gemensamma värden orienterar sina handlingar. De normer som Habermas syftar på är juridiska och moraliska normer. Habermas tredje värld, den subjektiva, är den egna inre sfären av personliga erfarenheter som aktören har privilegierad tillgång till. Handlandet inom den subjektiva världen är främst expressivt och leder genom dramaturgi aktören till en självpresentation (Habermas 1996). Då en handling ska ses som giltig måste den visa en genuin personlig erfarenhet; yttringen ska vara ett uttryck för aktörens ”äkta” jag, annars tenderar det att röra sig om självbedrägeri. Alternativt om aktören genom en medveten form av dramaturgi söker att manipulera sin publik i att ge uttryck för andra attityder eller känslor än de verkliga. Detta handlande anser Habermas höra hemma i gråzonen mellan målinriktat och förståelseinriktat handlande, då den skeva självpresentationen kan ses som en strategi, men även är av förståelseinriktad beskaffenhet, då aktören öppet inte kan uttala sitt handlande som en strategi (Habermas se Eriksen & Weigård 2000).

Termen kommunikativt handlande utgår ifrån minst två handlingsförmögna aktörer som vidmakthåller en personlig relation. Aktörerna söker att nå ömsesidig förståelse och en gemensam tolkning av en situation för att kunna samordna sina planer och handlingar. Denna tolkningsprocess de försöker att enas om är alltid förhållanden i de tre världarna. Dessa förhållanden måste alltid vara kritiserbara utsagor som de andra interaktionsdeltagarna antingen kan godta eller bestrida för att interaktionen ska anses vara meningsfull (Habermas 1996). Detta kallar Habermas för giltighetsanspråk och innebär i den objektiva världen att; utsagan måste vara sann, i den sociala världen att; handlingen uttrycks i förhållande till ett normativt rätt och i den subjektiva världen att; talarens manifesta syfte är avsett så som det yttras. Aktörernas möjlighet att nå ömsesidig förståelse är avhängigt huruvida aktörernas livsvärldar överlappar, då livsvärlden enligt Habermas utgör en språklig bas för social integration i samhället. Efter en uppnådd gemensam tolkning assimileras den ur interaktionen nyvunna kunskapen i interaktionsdeltagarnas livsvärldar och upplevs som oproblematiskt. Detta leder till möjligheten att ett socialt lärande i ett kommunikativt handlande aldrig kan

uttömmas helt, medan det i ett målrationellt handlande fallerar på grund av individens utgångspunkt i sin egennytt.

Habermas menar också att det, trots den skarpa skiljelinjen mellan det målrationella och det kommunikativa handlandet, finns hybridformer av dessa. Han skiljer mellan kommunikativa handlingar som strävar efter antingen förståelse eller enighet. Både de förståelse- och enighetsinriktade talhandlingar innebär yttranden vari en aktör utför något i att denne kommer med en utsaga, exempelvis komma med uppmaningar, påståenden löften o.s.v. Habermas betecknar den tidigare som ett svagt kommunikativt handlande i en betingat strategiskt interaktionsform, då den sociala världens normativa giltighetsanspråk ej finns närvarande; aktörerna behöver endast erkänna och förstå den andre aktörens handlingsuppsåt. Medan:

För att *enighet* ska komma till stånd krävs förutom sanning och sanningsenlighet också att aktörerna kan ha samma syn på handlingens *normativa riktighet*. (Habermas se Eriksen & Wiegård 2000:60)

Det ovan belysta citatet visar på det Habermas benämner som starkt kommunikativt handlande. Till skillnad från det svagt kommunikativa rör sig det inom denna form av handlande om enighetsinriktade talhandlingar i en kommunikativ interaktionsform med en närvarande normativ riktighet, där aktörer kan godta giltighetsanspråk av samma skäl. Vid sidan av de förståelse- och enighetsinriktade talhandlingarna ställer Habermas de verkande talhandlingarna som innebär den verkan utsagan har på åhöraren, t ex. förarga, glädja, skrämna eller övertala någon. De verkande talhandlingarna är ett resultatnriktat språkbruk i en strategisk interaktionsform och kan därmed ej ses som ett kommunikativt handlande.

Habermas kommunikativa handlingsteori kommer att bidra med förståelse för vad det globala miljöhotet har för betydelse i interaktionsdeltagarnas gemensamma normer, självpresentationer och hur de väljer objektiva argument, det vill säga utifrån de tre världarnas giltighetsanspråk. Teorin bidrar på ett förtjänstfullt sätt med insikter, men den brister även på sina ställen i analysen av empirin. Det vi framförallt menar med det är teorins oförmåga att belysa maktaspekter i interaktionen. Vi har därför valt att komplettera Habermas kommunikativa handlingsteori med Michel Foucaults maktteori för att kunna utröna och analysera interaktionens maktuttryck.

Makt - kunskap, begrepp och tanke

Valet av Foucaults maktteori har sin grund i hans kontextuella tänkande kring makt. Detta är lämpligt med tanke på vår kontextuella utgångspunkt i miljön.

Michel Foucault förespråkar ett maktbegrepp, där kunskap och makt är starkt sammankopplade. Han menar att makt har verkan på och uttrycks i kunskap och att kunskapen då verkar på samma sätt som makt, men också att makten i sig skapar nya företeelser att veta någonting om; maktutövning skapar genom dessa ständigt nya kunskaper. Vetenskapen framkallar sanningar/kunskap och Foucault menar att vi alla har erfarenhet av detta. Till exempel vid ett läkarbesök kan man se att makten ligger hos läkaren, då denne försöker fastslå en sanning, någonting som skulle vara orimligt utan den makt som läkaren besitter över patienten (Foucault 2003).

Foucaults grundsynsätt på makt är att han anser den vara en kontextbunden företeelse, frångående enskilda aktörers handlande, ej bunden till situationer och kontinuerlig genom hela samhället. Han menar med detta att makt är något som finns i alla situationer (Foucault 1993). Då makt utövas i en situation sker detta genom en återkoppling till begrepp och identitet som i sin tur skapas genom diskurser; ett samtal i samhället. Begrepp så som produktionseffektivitet, biologisk mångfald och fria horisonten osv. konstrueras och rekonstrueras när de brukas och förenklar interaktioner. Människor ges identiteter i diskursen exempelvis, vindkraftsexpert, projektmotståndare och miljövän osv. med deterministiska handlingsmöjligheter, men även begränsningar för vad man inte kan göra. Diskursen leder enligt Foucault till att utrymmet mellan tanke och begrepp minimeras och i stort sett sammanfaller, som i sin tur kan leda till begränsningar vad gäller åsikter som är legitima att yttra offentligt (Foucault 1993). Individens självständighet och suveränitet som ibland förutsätts är ur detta synsätt förbehållet den sociala världen som denne befinner sig i.

Miljöbegreppet – Diskursen, samhället och evolutionen

Samhällets relation till naturen utgör ingen naturlag. Istället kan man tala om ett av samhället självskapat förhållande genom människans sätt att definiera samhället och naturen. Detta är något som Klaus Eder utvecklar i sin bok *Natur och Samhälle* (1998). Eders tankegångar baserar sig på kritik mot den sociologiska naturalismen, som kan sammanfattas med att samhället och naturen är identiska. Eder visar på de Marxska teoriernas betydelse för relationen mellan natur och samhälle, då han fokuserar på de olika sätt produktion,

distribution och konsumtion betraktar relationen mellan natur och samhälle. Eder belyser att sättet samhällsteorin likställer naturens betydelse med den betydelse som Marxska teorierna bidragit med reducerar naturens symboliska betydelse, till att nästan endast innefatta nyttan som naturen har för människan. Eder är kritisk till denna inneboende naturalism inom samhällsteorin och menar att ett naturbegrepp som konstituerar naturen som social och uppfattar den som kulturellt definierad kan omkullkasta produktionismen; reducerar produktionen till ett enbart instrumentellt handlande, ekonomismen; reducerar distribution till strategiskt handlande och konsumismen; reducerar konsumtion till en ren tillfredställelse av fysiologiska behov (Eder 1998). Ett sådant naturbegrepp skulle också kunna återupprätta en symbolisk betydelse i vårt förhållande till naturen. Det är alltså modernitetens naturbegrepp, dess naturalism, som utgör grunden för att det ekologiska förnuftet; vår kunskap om vad som är för miljöns bästa, inte fått något verkligt inflytande i vårt samhälle (Eder 1998). Eder anser att modernitets syn och utveckling är på väg att brytas och kommer genom dagens miljömedvetenhet och dess alternativa kulturella orientering att leda till en annan symbolisk relation till naturen. Det är hur vi varseblir naturen som sedan får betydelse för vår reproduktion av densamma. Detta leder i sin tur till ett test för den moderna kulturens reflexiva konstruerande av de traditioner i vilka kulturen har sitt ursprung, ett test som inte är avgjort på förhand.

Eder anser att miljömedvetenhet har förändrats till en politisk ideologi genom en ekologisk diskurs. Miljömedvetenhetens försvarare har hamnat i en trängd situation och har förlorat sin monopolställning i interaktionen kring miljöfrågan. Deras överlevnad hänger på deras förmåga att omvandla sig till välorganiserade grupper och bli en del av vad Eder kallar ekologisk kommunikation. I den nya interaktionssituationen tvingas de argumentera för sin sak bland andra argumenterande aktörer, de tvingas arbeta med sin image och agera kulturell påtryckningsgrupp för att få gehör. Det är den offentliga diskursen som står i centrum för vår möjlighet att kunna förstå förändringen från miljömedvetenhet till en ekologisk diskurs; en diskurs som är öppen för alla inte bara miljöaktivister (Eder 1998).

För att få förståelse för den offentliga diskursen tillämpar Eder en diskursanalys baserad på ramkategorier. Ramkategorier är ”stabila mönster av att erfara och varsebli händelser i världen som strukturerar den sociala verkligheten” (Eder 1998:250). D.v.s. beständiga förståelseramar som vi använder för att sortera intryck från omvärlden så vi kan förstå vad som är centralt och vad som är oväsentligt. Diskursanalysen gör Eder i dessa tre steg;

1. Identifiera kognitiva förfaranden för konstruktionen av ramkategorier.
2. Analysera konstruktionen av ramkategorierna som symbolisk förpackning.
3. Identifiera den överramkategori (masterframe) som uppstår ur konkurrerande strategier, ramkategorier.

Identifiering av ramkategoriförfaranden (framing devices) kan göras i det moderna samhällets diskursiva sfär. De är tre till antalet och Eder kallar dessa ramkategoriförfaranden för moraliskt ansvar, empirisk objektivitet och estetiskt omdöme. Dessa tre ramkategoriförfaranden refererar till tre världar, vars likhet med Jürgen Habermas inte är en slump och benämns av Eder som den samhälleliga, den faktiska och den subjektiva världen. Eder menar att det är dessa världar som formar ursprung för aktörer att skapa sig en identitet ur som kollektiva aktörer i den offentliga diskursen. Habermas teorier kring beskrivningen av uttryck med utgångspunkt i hans tre världar återfinns i Eders diskursanalys. Eders resonemang om metodologi för att förstå diskurser bygger således på Habermas tre världar (Eder 1998). Han använder dessa för att identifiera kognitiva förfaranden för konstruktionen av ramkategorier; alltså att analysera ramkategorier. Han menar att världarna utgör principerna som strukturerar den moderna diskursen. Denna koppling bidrar till att tolkningar och förståelse utifrån Eders teorier är adekvat för studien. Då vi först med Habermas tre världar som utgångspunkt gör en diskursanalys, samt visar på fenomen i vår studie som vi sedan söker förståelse kring med Eders teorier. Dessa insikter får ökad validitet då förklaringsmodellerna är sprungna ur Habermas tre världar. Eder påvisar dessutom att en aktör inte enbart kommunicerar genom att uttrycka sig inom olika världar, utan aktören förpackar även sina yttringar i en symbolisk förpackning. De kan förklaras som ramkategoristrategier, som ej är universella, utan olika aktörer har olika strategier. Dessa strategier utgör en möjlighet för aktörerna att positionera sig på diskursens arena, något som tidigare nämnt är centralt i den ekologiska diskursen. Exempelvis menar Eder att miljörelsen använder förpackningsstrategier som placerar dem i opposition; deras förpackning gör att de framstår som motdiskurser till dominerande diskurser. Industrin som aktör använder enligt Eder ett symbolpaket som fokuserar på att försöka förvissa omvärlden om att deras idéer bidrar till en bättre och mer hållbar värld genom sina produkter och tjänster. De politiska aktörernas symbolpaket är format för att uttrycka politiskt ansvar, uppmärksamhet för medborgarnas oro och att skapa ideologiskt samtycke, t.ex. genom att bekräfta miljöproblem och peka på deras politik som lösning. Den sistnämnda förpackningsstrategin, den politiskt-ekologiska förpackningsstrategin, anser således att miljön

är en politisk fråga och fokus bör vara på politiken och medborgaren i naturen. Det är när både aktören yttrar sig i olika världar och förpackar sig symboliskt som gensvar kan fås i den offentliga debatten. Det är genom detta som ramkategorin kommer att utgöra aktörernas identitet och legitimitet på den offentliga arenan.

Vi menar att det finns en kompatibilitet mellan den symboliska förpackningen och Foucaults resonemang om makt som har betydelse för vår fallstudie. Foucault menar att samhället återberättas och konstrueras genom språket som bärande enhet och i definitionerna av samhället skapas maktmöjligheter; makten över samhällets konstruerande och begreppens innebörd, makt över tolkningar; diskursen genom tabu, ritualer (Foucault 1993; Foucault 1991). På samma sätt menar vi att man kan se på aktörernas symboliska förpackning. Förpackningen utgör definitionen av miljöproblematiken i interaktionen och skapar också ramkategoriernas samhälleliga koppling. De får således makt genom att styra interaktionens miljödefinition. Samtidigt överflyttas den inneboende makt- och tolkningsramen i samhällets definitioner av miljön som begrepp genom den symboliska förpackningen, över till aktörernas uttryck och identitet.

Eder utvecklar ur tankegångarna om aktörers ramkategorier och symboliska förpackning med att dessa vinner giltighet i den offentliga diskursen och då bidrar som input till överramkategorin. Överramkategorin utgör en kollektiv referensram för kommunikationen kring miljöfrågor. Denna referensram bestämmer premisser för huruvida olika aktörers kommunikation legitimeras och accepteras.

Det är i slutanalysen våra teorier smälter samman och deras relevans för vår studie tydliggörs. Som beskrivet tidigare lutar sig vår studie mot tre huvudsakliga teoribildningar Habermas kommunikativa handlande, Foucaults makt och slutligen Eders syn på miljön som sammanfogar och kontextbinder fallstudien i sin teori om naturen och samhället. För att öka förståelsen för sammanhanget berör vi en fjärde idé sprunget ur Ulrich Becks, Risksamhället (2000), men lämnar densamma vid att endast utgöra ett tillskott i beskrivningen av kontexten.

Analytisk diskussion

Miljön - "Vi sitter alla i samma båt..."

Oberoende av ålder, klasstillhörighet och yrkesroll drabbas människan av de påtagliga miljöhoten. Med bland annat polarisar som smälter, förorenad luft och förhöjd medeltemperatur drabbas vi alla förr eller senare av våra egenskapade miljörisker (Beck 2000). En insats på ett lokalt plan, likt Skottarevsprojektet kan ses som en liten, men ändå betydande insats för människans och miljöns välbefinnande. När tekniken idag kan erbjuda förnyelsebar och miljövänligt producerad el i relation till de mer miljöförstörande produktionssätten kol- och kärnkraft torde det väl ske en uppslutning kring dessa nyare alternativ? Modernitetens framväxande risker; normalkonsumtionens fripassagerare, kommer enligt Beck (2000) att resultera i en gränsöverskridande gemenskap kring de nya miljöhoten, en hotgemenskap. Interaktionen kring Skottarevsprojektet skulle därför kunna samla alla berörda aktörer och leda till ett arbete mot ett gemensamt mål.

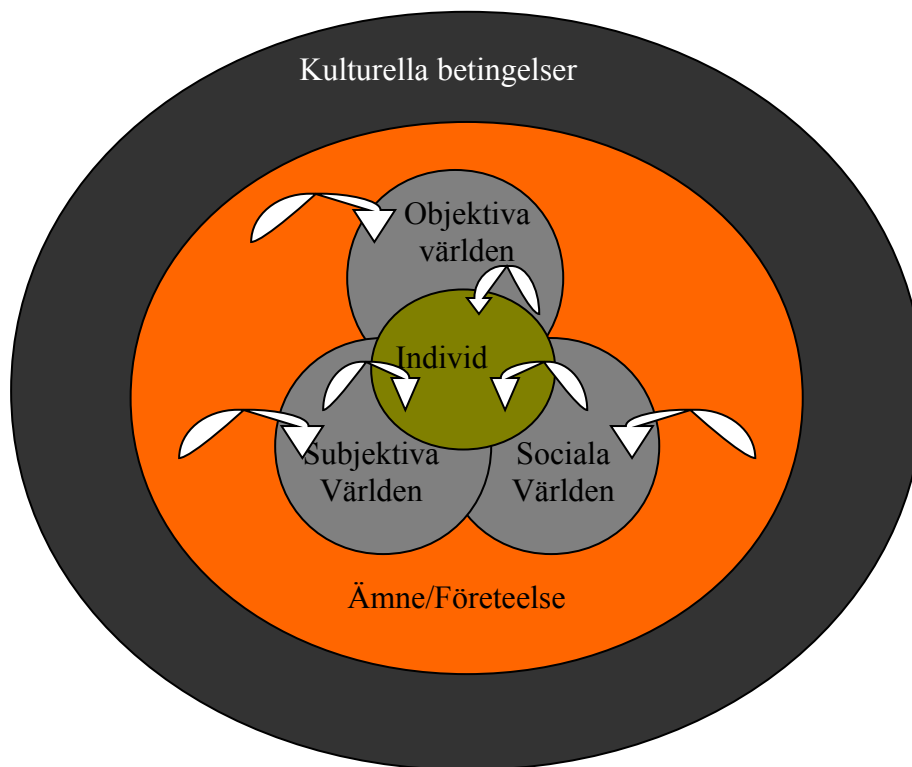
Tre världar – Kategorisering och strukturering av empiri

I mötet med interaktionens uttryck kan vi urskilja hur de olika aktörerna förstår och kategoriserar miljöproblematiken. Kategorierna utgör aktörernas grund i skapandet av förståelsen och struktureringen av sin omvärld, men även struktureringen av egna uttryck och beskrivningar i interaktionen. Kategorierna utgör mikroenheter i diskursen och blir därmed pusselbitar i diskursanalysen av miljökommunikationen, som interaktionen kring Skottarevet är ett exempel på. Ett första steg i att nå förståelse för kategorierna är att urskilja de tillvägagångssätt för vilka aktörernas sortering sker. Ett exempel på detta är människors uppfattning om mord. Att mörda någon leder till repressalier i form av fängelse eller dödsstraff som bland annat har sin grund i religiösa texter som definierar livet som heligt och därmed utgör ett moraliskt ansvar som tydliggör skyddandet av livet. Det moraliska ansvaret som kategori hjälper människor i mötet med mord, då de kan kategorisera företeelsen och vilka efterföljder den får.

Genom att nå förståelse för hur aktörernas kategorisering går till kan vi peka på varför aktörernas interaktionsbidrag tagit den form den har. På samma sätt som det moraliska ansvaret kan empirisk objektivitet och estetiskt omdöme urskiljas som tillvägagångssätt för kategoriseringen. Dessa tre refererar till tre världar sociala, objektiva och subjektiva världen

som ligger till grund för vår analys av aktörernas argumentationer. Det måste dock tilläggas att det inte finns någon universell kategoriseringsprocess, utan den är relativ de kulturella betingelser som råder i det samhälle vari diskursen äger rum.

I figur 1 har vi tydliggjort relationerna mellan de element som har betydelse för en aktörs kategorisering. De kulturella betingelserna är konstant närvarande och har betydelse för aktörernas grundsyn på vissa ämnen och företeelser. Ett exempel på detta är den kristna tron i det svenska samhället som återspeglas i många människors synsätt på vad som är rätt och fel. En tolkning av ämne/företeelse kan ses som relationer i de tre världarna som aldrig är totalt avskärmade från varandra, utan överlappar alltid, men av varierande grad. Det är när världarna fylls med giltighetsanspråk som en aktörs kategorisering slutförs och kan förmedlas i en interaktion.

Figur 1

En framväxande norm

De många dystopiska åsikter om den framtida miljön, som det inledande stycket antyder, kan tolkas som att miljöproblematiken är befäst i vårt samhälle och interaktionen kring Skottarevsprojektet förstärker den bilden. I interaktionen bekräftar de miljöproblematiken som en empirisk objektiv sanning. D.v.s. vi har i analysen av de tre världarna funnit att objektiva giltighetsanspråk kring miljöproblematiken godtagits av båda aktörerna. Man kan i

detta säga att aktörerna förstår och kategoriserar det objektiva sakförhållandet i miljöproblematiken lika; deras verklighetsuppfattningar sammanfaller. Denna analogi går att förstå utifrån Habermas livsvärldsbegrepp, då de överensstämmande verklighetsuppfattningarna kan tolkas som om aktörernas livsvärldar överlappar och bildar en samtalsplattform. Det går, med utgångspunkt i de överlappande livsvärldarna, med miljön som kitt tala om en unison situationsdefinition och en interaktionsbas som möjliggör interaktionen. Motsidan uttrycker sig exempelvis så här:

Men det sätter ju Falkenberg på världskartan med sina cirka 40 000 invånare som staden som vill vända den globala uppvärmningen. Samtidigt ökar Kina stadigt sina koldioxidutsläpp per invånare. Hur hade det sett ut om detta land byggde vindkraftverk för att försörja sitt land med energi? (HN, 2007-12-11, *Där försvann det öppna havet*, Ola Jonasson)

Citatet ovan ger en antydning att Motsidan godtagit sakförhållandet i miljöproblematiken, men de väljer att bestrida huruvida vindkraftsparken skulle kunna bidra positivt till detta. Försidan lägger till skillnad från Motsidan mer enfaset på den faktiska miljöproblematiken och är av åsikten att vindkraftsparken väl skulle kunna dra sitt strå till stacken.

Framtidsperspektiven ser dock annat än ljusa ut. Det globala problemet är miljöförstöringen. /.../ Var lite positiva till alternativa energikällor. De kommer att behövas. Det är hög tid att inse konsekvenserna av ett uteblivet handlande. (HN, 2006-02-18, *Vi behöver alternativa energikällor*, Anonym)

Interaktionsdeltagarnas godtagande av det faktiska sakförhållandet i miljöproblematiken återspeglas även i den sociala världen. Aktörernas miljöuttryck kan tolkas som normativt korrekta, då de ger uttryck för gemensamma värden i naturen och miljön. Dessa miljöuttryck kan ses som normkonforma och även som ett accepterande av en kontextbunden norm i miljön, varigenom aktörerna orienterar sina talhandlingar. Vi vill då utifrån aktörernas godtagande av den sociala världens giltighetsanspråk benämna denna företeelse som miljönormen; ett kollektivt förhållningssätt till miljön och naturen. Starkt förbunden med den sociala världens normativa sammanhang finns den subjektiva världen som visar på aktörernas självpresentationer. Både För- och Motsidan återger miljöpositiva självpresentationer. Vissa av Motsidans representanter skriver till exempel under insändare med, ”miljömedveten kustbo” (HN, 2005-09-17, *Vänta in vågkraften*) och ”miljövän” (HN, 2008-02-24, *Pengarna till vården och skolan istället*). Andra ger uttryck för det löpande i texten, ”Jag har alltid varit

för vindkraftverk” (HN, 2006-02-02, *Olycksrisken är ett stort argument*, Sandra) Även självpresentationen hos Motsidans huvudaktör, Rädda Hallandskusten är ett talande exempel.

Vi är en ideell förening som värnar om natur, miljö och människors rekreation utmed Hallandskusten. Vi motsätter oss inte vindkraft/... (www.raddahallandskusten.se, 2008-05-06, *Om oss*)

Man kan även säga att Motsidans huvudaktörs val av namn; Rädda Hallandskusten, i sig appellerar till en miljövänlig tolkning av deras verksamhet. Denna handling kan ses som ett normkonformt handlande och som ett godtagande av giltighetsanspråken i både den sociala och den subjektiva världen; miljöriktig självpresentation. Vi kan med ett kommutationstest; byte av enhet i ett paradigm, förtydliga Rädda Hallandskustens vilja att bli uppfattade som en miljöpositiv förening, trots motstånd till just ett miljöprojekt (Fiske, 1997). Med ett alternativt namn som till exempel ”Stoppa Skottarevsprojektet”, vilket är föreningens huvudsakliga mål, försvinner den implicita och positiva miljökopplingen. Rädda Hallandskustens val av namn kan därmed ses som en handling inom det miljönormativt rätta.

Hos Försidan ser vi liknande självpresentationer.

Hur kan du kalla dig själv miljövän om du anser att Skottarevet inte är bra? Jag tycker det är en av de bästa saker som kommit på senare tid/... (HN, 2008-02-07, *Tänk framåt*, Klantifax)

Miljönormen kan sägas vara komplext sammansatt av aktörernas förhållningssätt till miljön och innefattar bland annat den lokala miljön; torskbestånd, känsliga ekosystemsområden och miljövänlig el mm., också den globala miljön; växthuseffekten, miljöförstöring och klimatkatastrofer mm. Det som binder samman dessa mångfacetterade förhållningssätten till miljön är att de argumenteras som kollektiva intressen, något som berör alla människor på något plan. Det är främst Försidan som förespråkar den miljövänligt producerade elen, medan Motsidan lägger lite mer tyngd i närmiljön och exempelvis konsekvensen för torskbeståndet. En gemensam nämnare återfinns dock i bekräftandet av den globala miljöproblematiken och får därför mest emfas i definitionen av miljönormen. Detta förstärker att miljönormen som aktörerna anpassar sina talhandlingar utefter är något kollektivt, inte bara på ett lokalt plan utan även globalt, då miljöproblematiken drabbar alla människor. Ytterligare en beståndsdel i miljönormen som förespråkas av både För- och Motsidan är människans beroende av fossila

bränslen, och att dessa förr eller senare kommer att ta slut och att det därför bör göras miljöinsatser.

.../ men på något sätt måste vi gemensamt hjälpas åt att lösa våra framtida energifrågor /.../ Kommande generationer måste ta till en mängd olika sätt för att utvinna energi. Detta kommer att påverka oss alla och vår närmiljö på olika sätt, antingen vi vill eller inte (HN, 2005-12-27, *Vi måste komma ifrån vårt oljeberoende*, Jan-Åke Jacobsson)

Aktörernas förhållningssätt till miljön kan ses som ett kommunikativt upprätthållande av ett gemensamt gott i den moraliskt giltiga normen, miljön. Vi kan då utifrån Habermas säga att det i vårt fall är den sociala världen som är överordnad den subjektiva världen och således utgör ramen för interaktionen; normen styr självpresentationen.

Normens inneboende makt

Det konstanta förhållningssättet till miljönormen i interaktionsbidrag och självpresentationer kan förstås på olika sätt utifrån Foucaults maktteori. En tolkningsmöjlighet till varför aktörerna alltid förhåller sig till miljön i sina argumentationer kan ses som en strategi, då begrepp enligt Foucault har en inneboende makt. Användandet av ett sådant begrepp kan då ses som ett medvetet strategisk handlande. Genom att påvisa i interaktionen att de besitter kunskap i miljöfrågan kan det ses som en uppvisad medvetenhet om miljöbegreppets inneboende makt. Det blir då deterministiskt att under interaktionens gång förhålla sig positivt till miljön, då detta ger aktörerna legitimitet i interaktionen; miljöbegreppets inneboende makt medför en interaktionsram som aktörerna måste hålla sig inom. Foucault benämner denna form av företeelse som en utestängningsmekanism; det finns ett visst sätt att agera och kommunicera för att få gehör.

En annan möjlig tolkning av miljönormens konstanta närvaro i interaktionen är att miljödiskursen, vari interaktionen sker, har lett till att utrymmet mellan tanke och begrepp i stort sett sammanfaller. Detta kan då ha lett begränsningar av vad som är berättigat att yttra offentligt; det är inte politiskt korrekt att uttala sig negativt kring miljön. Att motsätta sig miljönormen i uttryck blir vad Foucault kallar för ett vansinnets tal; genom att motsätta sig den expertis som har mest legitimitet inom området (Foucault 1993), bland annat IPCC (Intergovernmental Panel on Climate Change). Även att utelämna miljöuttryck i miljödiskursen blir ett förnekande av denna expertis fastställda samhällsordning;

miljöproblematiken är reell och ett normativt sammanhang i diskursen. För- och Motsidans bejakande av miljönormen kan ses som en gemensam tolkning av situationen och en bas i samordningen av handlingar och planer.

Miljömedvetenhetens förändring och kulturella införlivning

En annan intressant aspekt värd att belysa ur insikten kring normens betydande dominans i interaktionen är hur denna norm har bidragit till förhållandet mellan människa och natur. Eder (1998) argumenterar för att miljömedvetenheten har inlemmats i en ekologisk diskurs som har betydelse för vårt sätt att se på den samhällsliga verkligheten; den ekologiska diskursen resulterar i en överramkategori. Med vår interaktion som fall har vi valt att försöka få vidare förståelse för detta. Vi ser att interaktionen är starkt förbunden till en norm som fungerar som en ram för densamma. En fråga som väcks är om denna miljönorm innefattar ett nytt förhållningssätt mellan människan och naturen, där människan inte nödvändigtvis är den dominerande parten. De yttringar vi finner i vår interaktion är snarast uttryck för ett dominerande förhållningssätt till naturen än ett jämlikt sådant. Det handlar hos Förvidan snarare om att minimera miljöproblematikens inverkan på våra livsstilar än att ändra vår livsstil och vårt förhållande till naturen.

Vi är idag beroende till 85%, alltså globalt sett inte i Falkenberg, av fossila bränslen då va, det är ju något vi vet tar slut förr eller senare då va och vi måste lära oss att använda en ny typ av energi (Intervju Favonius VD 08-04-04)

Hos Motsidan ser vi att man ser på samma sätt på naturen, ”Gärna vindkraftverk i havet men då skall de vara så långt bort att ingen innevånare störs av dem” (HN 2006-02-02 *Olycksrisken är ett stort problem*. Sandra) Under en intervju med en representant från RHK ser vi hur Motsidan explicit uttrycker en dominerande syn på relationen mellan människan och naturen, där människan dominerar naturen. Det blir väldigt tydligt i t.ex. synen på naturreservatens funktion, samt synen på havets roll. Under intervjun finner vi även stöd för en uttryckt oro kring hotade fastighetsvärden.

Den här stan lever av en enda jävla grej och det är havet/---/Hav skänker människor ro, vi har naturreservat här för att människor skall kunna åka hit och må bra./.../därför ska de inte stå där...där de e en plats för ro/---/Varför kostar det mer att bo vid havet...jo för alla vill se havet (Intervju med rädda hallandskustens representant Ulf Mazur 08-04-30)

Så kan man ju se till fastighetsvärdet/.../kommer ingen vilja flytta till Falkenberg om de står där, de klart folk kommer göra men du får ju inget pris på för än det står där (Intervju med rädda hallandskustens representant Ulf Mazur 08-04-30)

Vi vill peka på att det skett en hegemonisk process med införlivandet av miljömedvetenhetens syn på relationen människan och naturen som ämne. En hegemonisk process kan förklaras som att en dominerande grupp legitimt utövar makt över andra grupper genom att ge sken av att maktförhållandet är något naturligt och önskvärt. Detta görs möjligt genom att den dominerande gruppen fångar upp och införlivar oppositionella gruppers tankar och intressen och gör dem till sina egna (Jansson, 2002). Utifrån vår empiri kan vi tala om en inlemning som har förändrat miljömedvetenheten och anpassats till en övergripande syn i interaktionen, nämligen människans rätt att bruka naturen för sin egen nytta. Vi ser dock att den assimilerade miljömedvetenheten har lett till att aktörerna återkommande tydliggör miljöns betydelse i interaktionen. Vi menar att det konkret innebär att det fortfarande är legitimt att uttrycka sig i banor av nyttjande av naturen för människans bästa, men inte utan att påvisa en miljömedvetenhet. I interaktionen blir det tydligt, då det bland aktörerna endast finns begränsade alternativa uttryck (se Ekonomi; Myntet har alltid två sidor). Organisationer som t.ex. Greenpeace kan definieras som de ursprungliga miljömedvetna. De tror på ett jämställt förhållande mellan naturen och människan, där ingen har rätt att dominera den andre. Att miljömedvetenhetens införlivande och omdefiniering har skett går även att utläsa i Falkenbergs kommunstyrelsens ordförandes uttalande om kommuninvånarnas ambivalenta förhållande till deras miljöbidrag. Detta förstärker bilden av den dominerande synen på naturen och miljön, där motviljan att behöva anpassa sin livsstil för en förbättrad miljö skiner igenom.

Man kan tänka sig att om man har pengar, så kan man köpa en miljöbil. Man kan sopsortera, men det får inte vara för jobbigt, för är det för tungt, så skiter jag i det. Det finns hos vanliga människor. /.../ Man vill leva miljövänligt, men det ska vara enkelt. Det får liksom inte påverka mig negativt på något sätt, men det ska lösas. Det ska inte synas, det ska inte kosta, det ska inte höras, men det ska göras. (Intervju med Falkenbergs kommunstyrelsens ordförande, Marie-Louise Wernersson, 2008-04-04)

Detta går att förstå som att miljömedvetenhetens försvarare har tappat sitt monopol på definitionen av miljömedvetenheten och begreppet har kommit att bli allmängods. Den

övergripande kulturen kan sägas ha kämpat och vunnit dominans över de ursprungliga miljömedvetnas tankar och praktiker, dock utan att behöva använda tvång. Den dominerande synen på miljön kan tolkas in i människornas motvilja att göra en insats. Den tvetydiga miljömedvetenheten kan förstås i termer av miljöbegreppets inneboende makt och att miljöbegreppet idag är någonting som man ej får lov att kritisera öppet. Människans välvilja att göra något gott för miljön dränks av motviljan att offra energi och fragment av sin nuvarande livsstil.

Vi menar att den studerade interaktionen stärker resonemanget att den ekologiska diskursen (den symboliska representationen av naturen) har genom det hegemoniska införlivande i samhället underställts en utilitaristiskt grundad syn på naturen. Sociologen Eder anser att den i en sådan process förlorar den kritiska kraft som den tidigare haft, då dess representation av naturen grundades i miljömedvetenheten (Eder 1998). Men en hegemonisk process har även betydelse för det tidigare rådande paradigmet. Vi menar att den tidigare systematiserade syn på naturen, där det var legitimt att exploatera naturen för vinning är idag nästan oförändrad; förhållandet till naturen är fortfarande av instrumentell karaktär. Miljömedvetenheten som bar på en mer socialt och kulturell konstruerad definition av naturen, till skillnad från en utilitaristiskt grundad definition, har i sitt inlemmande i den allmänna debatten omdefinierats till det rådande förhållandet mellan natur och samhälle, d.v.s. en instrumentell syn. Men den har samtidigt höjt tröskeln för vilken aktörer måste ta sig över för att vinna gehör i den offentliga diskursen. Sammanfattningsvis blir miljödebatten ett medel för samhälleliga mål, snarare än verkan för en reflexivitet kring förhållandet mellan människan och naturen.

Genom detta blir det normativt riktigt att som uttalad miljöpositiv uttrycka sig negativt till ett miljöprojekt utan att förlora giltighet i interaktionen, trots att miljönormen är dominerande tolkningsram i interaktionen. Miljönormen förefaller tvingande i diskursen för att få legitimitet, men uppfattas inte tvingande i reellt agerande utan miljönormen har snarare endast höjt ribban för vad som accepteras för att dominera naturen. Handfasta ekonomiska intressen är ofta en förklaring till varför det ekologiska förnuftet inte fått fäste i vårt praktiska agerande. (Eder 1998) Att ekonomin har betydelse är inte vad som ifrågasätts, men om ekonomin i sig är förklaringen skall vi diskutera nedan.

Ekonomi; Myntet har alltid två sidor

Miljönormen som den tvingande variabeln i miljödiskursen leder, som vi redogjort tidigare till ett begränsat handlingsutrymme för bägge aktörer. I denna del kommer vi att visa på hur de bägge aktörerna symboliskt paketerar sig själva. Vi redogör även hur Motsidans interaktionsbidrag börjar fokusera mer på det kollektivt goda i den gemensamma ekonomin och ifrågasätter Försidans ekonomiska kompetens.

Utestängd

Interaktionens kärna återfinns i miljönormen. Att förhålla sig till miljön i interaktionens uttryck blir i det närmaste tvingande för att vinna legitimitet. Återkommande i uttalandena kring miljön är fokuseringen på att den förutspådda globala energiproblematiken, som enligt bägge parter är reell och kommer att kräva alternativa lösningar. Dock är det inte alternativa lösningar för att naturen blöder och bryts ner så djur och växtliv hotas utan snarare att vi människor blöder genom naturen om vi ej kan bibehålla vår nuvarande livsstil. Exempel på denna dominerande inställning i relationen mellan människan och naturen ser vi i Försidans argument för billigare el som tydligt sätter människan i fokus. Likaså är Motsidans ekonomiska argument, där fokus ligger på medborgarnas risk istället för risken att miljön förstörs.

Det finns uttryck i interaktionen som skulle kunna tolkas som tecken på en alternativ kulturell syn på relationen mellan människan och naturen. Dessa är förpassade till de argument som Motsidan lyfter fram i sin kavalkad av utsiktsvurmande.

.../den vidunderliga utsikt och oersättliga supervy som Hallandskusten utgör (HN 2007-06-19, ”Ja till vindkraft nej till Skottarevsprojektet.” Kristdemokraterna i Falkenberg)

Den obrutna horisontlinjen har ett alldeles särskilt värde/.../...ett naturfenomen jag inte vill förstöra. (HN 2006-08-18, ”Ingen vindkraft vid horisonten” författad av GunMarie Stenström (m) Slöinge

Det är även i den delen där frågetecknen kring Motsidans legitimitet i interaktionen väcks. Det görs genom Försidans påvisande av en motsägelsefull självpresentation hos Motsidan som miljövän. Denna självpresentation förekommer genomgående i interaktionen både som signaturer till inlägg och direkt i argumentering, något vi med citat visat i ovan text (se En framväxande norm).

Diskrepansen i Motsidans självpresentation blottläggs av Försidans fokus på uppoffringen av utsikten till fördel för miljöproblematiken och leder även till frågan huruvida Motsidan verkligen orienterar sina handlingar utifrån den norm som miljön utgör i interaktionen. Vi ser i citaten hur utsikten ställs mot global miljöproblematik och uppoffring för denna.

En vindkraftspark ute i Kattegatt skulle direkt den kopplades in på elnätet minska eldnings av kol i det elsystem som försörjer hela norra Europa./.../Vindkraften måste ju byggas nånstans, vindkraften ÄR synlig och kan inte gömmas. (HN 2006-02-10, ”Valet står mellan miljö och utsikten” Författad av Per Ribbing)

Jag kan inte ha sinnesfrid att drömma vid en solnedgång, om jag till vardags i mina beslut motarbetar energiomvandling för bevarande av en god miljö, säkrare och tryggare värld. (HN 2005-10-03, ”Vindkraftspark till havs tål demokratisk granskning” Författad av Östen Nilsson Ordf. i FEAB)

Vi får inte ge upp arbetet med att producera miljövänlig el. Att säga nej för att det stör ögat eller påverkar ens fastighetsvärde men även kräva standardhöjning rimmar illa. (HN, 2006-09-07, ”Varför ändrad inställning nu om vindkraft vid Skottarevet?” Författad av Ingemar Johansson och Mari-Louise Wernersson)

Det är den dominerande synen på miljön i miljönormen som blir central i kritiken av utsiktsargumenten, då den ger legitimitet till angrepp av utsiktsargumenten som Motsidan presenterar. Som citaten ovan visar flyttar Försidan fokus, från den subjektiva världen och det estetiska omdömet, till att fokusera på att det vackra i vindkraftverk för det löser miljöproblematiken med bibehållen livsstil. Detta sker genom att den kulturella utgångspunkten för relationen mellan människa och natur begränsas till en instrumentell syn. Naturens nytta begränsas till dess nytta för människan och dess egenvärde åsidosätts. Det som istället blir centralt är miljön som något kollektivt gott för människan. Det är i det moderna miljötänkandet kring, inte bara en rättvis fördelning av naturen utan också, ett rättvist bidrag till densamma (se Eder 1998) som Försidans maktövertag grundas. I denna den moderna miljömedvetenhetens dubbla karaktär finner vi att Försidan får legitimitet i sin emfas på uppoffring i interaktionen.

Uppoffringen blir interaktionens pekpinne på det gemensamma bidraget, deras symboliska förpackning och kopplingen till samhällskontexten genom miljödiskursen. Vi ser att det begränsar Motsidans möjlighet att ifrågasätta miljöprojektets bidrag till det gemensamma goda, då detta ifrågasättande kan tolkas som ett uttryck för egenintresse och undflyende av sitt rättvisa bidrag till det gemensamma goda. Underförstått blir betydelsen av den vackra utsikten densamma som nyttan den gör för människan, exempelvis höjer fastighetsvärdet på de fastigheterna med utsikt över havet. Med detta sagt menar vi inte att Motsidan skulle stå för en ny kulturell syn, där deras argumentering för miljöns inneboende estetiska betydelse grundas i deras kärlek och en icke dominerande relation till naturen. Utan det är fenomenet vi ser när en alternativ syn på naturen uttrycks i interaktionen som är intressant. I den blottläggs än mer den dominerande synen på naturen, samt vi får en inblick i betydelsen den har för interaktionen. I praktiken ser vi att en alternativ kulturell syn på naturen och människan inte får rum i interaktionen och tolkningen av den anpassas till den dominerande synen. Som helhet hämmar detta möjligheten till ifrågasättande av kommunens miljöprojekt och det bidrar negativt till reflexivitet kring projektet.

Den alternativa synen på naturen blir ett vansinnets tal i interaktionen, den löper utanför den sanning som definieras genom diskursen och får därigenom ingen legitimitet. Vad som etablerar Förvidans möjlighet till detta maktövertag är i grunden deras möjlighet att definiera situationen och miljöbegreppet i interaktionen, genom symbolisk förpackning.

Den symboliska förpackningen utgör definitionen av miljöproblematiken som en aktör uttrycker i interaktionen. Den har också del i kategorierna, som vi använder för att förstå vår omvärld och ger oss en samhällelig koppling. Man kan säga att den symboliska förpackningen utgör en kontextualisering av verklighetskategorierna. Exempelvis så skulle en industriaktör t.ex. en biltillverkare som också bekräftar miljöproblematiken som central, i sin verklighetskategorisering, välja en förpackningsstrategi där miljöproblematiken förknippas med vetenskaplig innovation och framsynta lösningar. Deras nya lösningar i deras bilar är då vad världen behöver för att lösa miljöproblematiken. Symboliska förpackningen binder begriplig innebörd till yttranden och kan även få betydelse för begreppets inneboende mening om förpackningen får legitimitet. På detta sätt binds den symboliska förpackningen samman till en tolkningsram. En tolkningsram som begränsar tolkningarna av yttranden, bland annat genom den begreppsmässiga tolkningsram som miljön i sig har, men även genom hur aktören förklarar detta begrepp i förhållande till samhället.

Miljöproblematiken hos Försidan förpackas som ett kollektivt hot mot samhället. Den blir igenom detta en politisk fråga med medborgaren i fokus och kommunen blir naturens och medborgarens talesman. De har uttrycklig fokus på medborgarnyttan, dess koppling till globala miljöproblematiken och att kommunen tar ansvar för densamma.

Vi säkrar kommuninneväånarnas elenergibehov med absolut ren förnyelsebar energi. Vi skapar möjligheter till att ge kommuninneväånarna ett lägsta pris på el genom att vi äger kraftverken (HN 2006-08-25, *Vindkraftsverk förbättrar kommunens ekonomi*, Östen Nilsson)

Uppoffringen för miljön med samhället och de kollektiva medborgarna som argument kan förstås utifrån denna förpackningsstrategi. Även den medborgerliga oron för miljöproblematiken, som man säger sig både höra och förstå är en del av denna förpackningsstrategi. Det intressanta med detta är att argumentet blir ett explicit exempel på hur en förpackningsstrategi kopplar miljöproblematiken till medborgarna genom att hävda deras oro och därmed befästa att en sådan oro faktiskt existerar utan att det på något sätt underbyggs. En central aspekt i Försidans symboliska förpackning är att de själva placerar sig i centrum i lösningen av miljöproblematiken; ger dem ett kommunikativt maktövertag. Den symboliska förpackningen bidrar alltså till att befästa en dominerande syn på miljön genom att understryka miljön som nytta för medborgaren. Den sammankopplar och stärker även en kollektiv syn på naturen och samhället och befäster individens bidrag till detta gemensamma goda. Genom att koppla miljöbegreppets inneboende betydelse till en symbolisk förpackning, som beskrivet ovan, så begränsas tolkningen av miljön; miljön som något kollektivt gott och en dominerande syn på relationen mellan människa och miljö.

Utestängd men inte uträknad

En konsekvens av utestängandemekanismen som Försidans lyckade definition av förhållandet människan och miljö i interaktionen utgör, menar vi är då Motsidan börjar fokusera på mer och mer på ekonomiska aspekter. Motsidan anpassar sina interaktionsbidrag och inriktar sig mer på ekonomiska argument. De förändrar sin symboliska förpackning, med fokus på det kollektivt goda i ekonomin, detta genom argument kopplade till samhällskollektiva begrepp som vård, skola och omsorg. De försöker genom detta skapa sig en annan symbolisk förpackning genom en samhällskoppling utanför miljödiskursen och angriper Försidans

kunskapslegitimitet. Motsidans explicita maktuttryck som ökar i takt med interaktionens gång stärker detta.

Dessutom, Jacobsson, andelen positiva rätt avrundat från 68,3 är 68 procent och inte 70 procent (HN, 2006-02-18, *Lär av Nya Zeelands vindkraftssatsning*, Anonym)

.../man inser lätt att räknekonsten inte är Nilsson/Jacobsons bästa gren när de anger att de avser använda 0.00000029 procent av Kattegatts yta. Kattegatt omfattar 20 000kvm och vindkraftsparken 15 kvm vilket ger 0,075 procent d v s 260 000 mer än vad Nilsson/Jacobsson räknat ut (HN, 2007-04-25, *Vem äger FEAB*, Mats Dahlbom)

Vi kan utifrån Foucault syn på makt och kunskap och ovan argumentation förstå Motsidans explicita maktuttryck som ett försök att återvinna makt och legitimitet genom att påvisa att För sidan saknar nödvändig kunskap. Detta gör de genom att både förlöjliga och förringa För sidans kunskapsanspråk, vilket också är talande i ovan citat men blir målande tydligt i intervjun med Ulf Mazur, representant i RHK Styrelse.

Det här projektet omfattar tre miljarder, tretusen miljoner kronor, och de behandlar det som om det vore en jävla ishall/.../de borde tagit in experter (Intervju med rädda hallandskustens representant Ulf Mazur 08-04-30)

Kunskap är något som Foucault menar är helt centralt förknippat med möjligheten till makt (Foucault 1993). Den grundar sig i vår vilja att skilja det sanna från det falska genom att presentera vad som menas med en objektiv sanning, baserad på mätning, klassificering och observationer. Detta är något som forskare menar har utvecklats till ett ideal i vårt samhälle. Ett sanningsideal som kan användas för att legitimera det man framställer och medför då att en avsaknad av trovärdiga objektiva fakta begränsar aktörens möjlighet i interaktionen (Foucault 1993). Ett exempel på detta är ett fenomen vi ser i flera nyhetsmedier, där nyheter och artiklar byggs kring statistik, siffror och fakta.

Genom Foucaults resonemang kan vi se att Motsidans explicita angrepp på kommunens kompetens också utgör en attack av projektets legitimitet. Det som skapar förutsättningarna för Motsidans angrepp är den tudelade symboliska förpackning som För sidan presenterar. Den politiskt ekologiska förpackningen är visserligen dominerande, men då kommunen även

är ägare av projektet ser vi en alternativ symbolisk förpackning. Deras symboliska förpackningar rör sig mellan att först påvisa att man tar globala miljöhotet på allvar som politisk makt, som vi redan diskuterat tidigare, men även att visa att vindkraftsprojektet till havs är en innovativ och framsynt lösning för miljöproblematiken och man står för denna lösning som projektör. De framstår här som industriaktör och fokuserar på värnande om miljön genom vetenskaplig industriell utveckling och industriellt miljöarbete för att skapa ett ekonomiskt välmående för medborgaren. Denna förpackningsstrategi balanseras tillsammans med en politiskt ekologisk strategi i interaktionen. Genom att Motsidan angriper Försidans kompetens, framförallt den ekonomiska, ifrågasätts deras förmåga att upprätthålla en hållbar utveckling som kan bidra till en sund ekonomi för medborgaren. Det kollektiva ansvaret för medborgaren attackeras och leder istället till ett ifrågasättande av kommunens bidrag till det kollektivt goda.

Motsidans symboliska förpackning som först utgått från att vara miljöinriktad genom att sätta sig i opposition till Skottarevet och trycka på lokala miljökonsekvenser, samt det vackra i utsikten förändras. I denna senare delen av interaktionen utmärker sig Motsidans koppling till det lokala samhället istället genom deras oppositionella ställning i ekonomin och den kollektiva ekonomiska risken för medborgarna. Dock uttrycker Motsidan hela tiden bekräftelse för miljöproblematiken globalt, vilket indikerar att aktören måste förhålla sig till miljön för att få legitimitet i interaktionen.

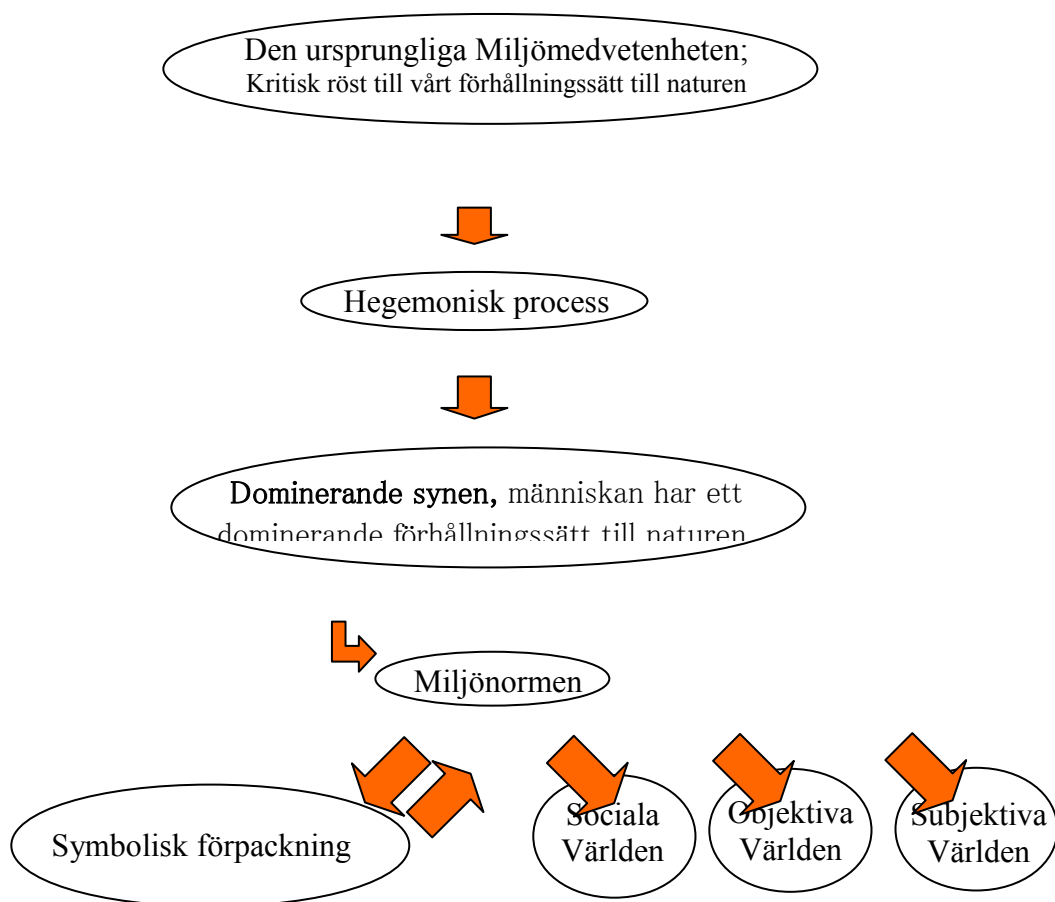
En essentiell grund för Motsidans möjlighet att angripa ekonomiska aspekter i projektet är att ägaren är just kommunen. Detta byggs på två fundament. Det första är att kommunal ekonomi är kollektiv ekonomi och Motsidan kan därmed kritisera huruvida projektet bidrar till det kollektivt goda för medborgaren. Det andra är offentlighetsprincipen som tillåter yttre aktörer att ha insikt i ekonomin och därför kan uttala sig om den. Det är i den närvarande offentlighetsprincipen som interaktionen ytterliggare tar en vändning. Kommunen beslutar att sälja projektet, med återköpsrätt, till sin privata partner i projektet. Genom detta försvinner offentlighetsprincipens krav och Motsidan förlorar delar av sin insyn. Motsidans möjlighet att påverka en privat aktör är mer begränsad än möjligheten att påverka en offentlig aktör; privata aktörers beslutsfattande ledning väljs inte av medborgarna. Det offentliggörs att kommunen får tillbaka sina satsade pengar av det privata företag som tar över projektet, kommunen tar inte längre någon ekonomisk risk; det kollektivt goda är utom fara.

Man kan förstå situationen mellan kommunalpolitiker och medborgare i termer av vad Foucault kallar för panoptisk makt. De framröstade kommunalpolitikerna kan genom sin position i samhället ses som implicita fångar, övervakade av medborgarna, via en konstant mediebevakning och offentlighetsprincipen. Men då Foucaults panoptikonkoncept tvingade ”fångarna” till övervakningsbara platser och kommunpolitikerna valt att bevakas på eget bevåg, väljer vi istället använda Thomas Mathiesens term Synopticon, då det valfria deltagandet, den offentliga bevakningen samt idén att många bevakare få passera bättre in på kommunen kontra medborgarna (Foucault 1993; Bauman 2000).

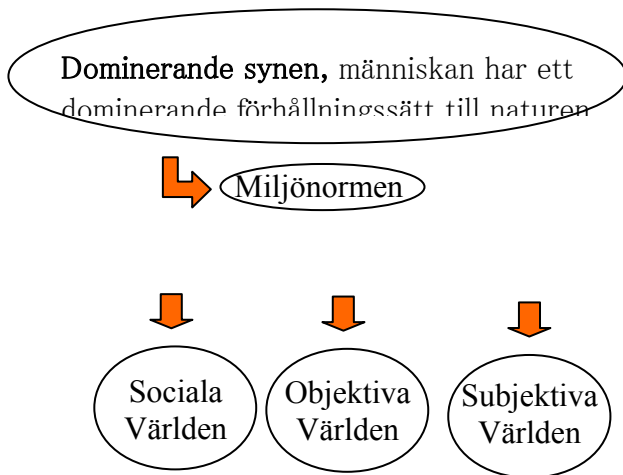
Då kommunen valde att sälja projektet med återköpsrätt kan detta förstås som ett försök att undkomma övervakningen och i och med det även den synoptiska makten. Detta kan enligt oss tolkas som en makthandling i sig. Visserligen förlorar kommunen sitt direkta inflytande, men som projektör har man redan påverkat projektets utformning genom miljödomstolsbeslutets begränsningar. Detta agerande kan förstås som en reaktion på Motsidans skiftande symboliska förpackning; förflyttandet av fokus till ekonomin och den kollektiva risken för medborgaren ett projektbygge skulle medföra. Samt ett bemötande av Motsidans fokus på risken att projektet inte blir miljöeffektivt; det är effektivare att satsa på andra miljöprojekt med andra kompetenta aktörer. Försidans agerande avvärjar Motsidan även på denna punkt genom sin försäljning. Vad som vi också blottlägger med denna insikt är kunskapen om den symboliska förpackningens makt- och legitimitetsaspekt. Både makt och legitimitet byggs i interaktionen genom kopplingen aktören gör till samhälleliga definitioner och begrepp. Genom att kontextbinda miljöbegreppet och dess inneboende betydelse som något kollektivt gott, och kravet på att värna om det kollektivt goda på ett önskvärt sätt, skapas en utestängningsmekanism. Det formas en norm där varje uttalande kring miljön måste ske inom denna norm för att det skall uppfattas som legitimt, där kritik av projekt definierade som legitima bidrag till det kollektiva goda måste angripas utifrån samma ram; det kollektivt goda.

Slutdiskussion

Tidigt i studien av interaktionen kring Skottarevsprojektet uppdagades det att miljön som både företeelse och begrepp fungerade som en bas och något som aktörerna verkade vara tvungna att förhålla sig positiva till. Med hjälp av valda teoretiska utgångspunkter kunde vi peka på hur förhållningssättet till miljönormen skapade ett handlingsutrymme och legitimitet för vissa aktörer i interaktionen, och begränsar andras. Man kan säga att ett skäl till varför vi i interaktionen kring Skottarevsprojektet sett ett normativt sammanhang i miljön är att det skett ett paradigmskifte i empiriskt objektivitet; den ökade exponeringen av och forskningen kring miljön har öppnat upp och förankrat en mer allmängiltig miljömedvetenhet. Det såg vi tydligt i interaktionen, då bägge aktörerna använde det i sina argumentationer samt använde sig av miljöpositiva självpresentationer. Detta paradigmskifte kan förklaras som ett resultat av den hegemoniska process, vari miljömedvetenheten har assimilerats in i en ekologisk diskurs och förankrats. I figur 2, nedan, ger vi en sammanfattning av de variabler som studien behandlar. De förhåller sig till varandra enligt figuren. Vi förklarar sedan de olika delarna var för sig.

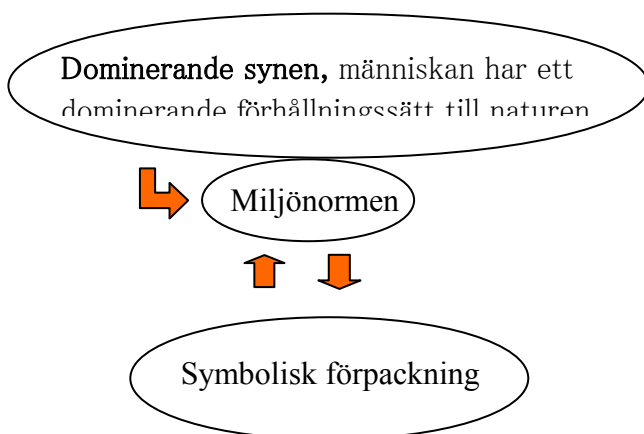

Figur 2

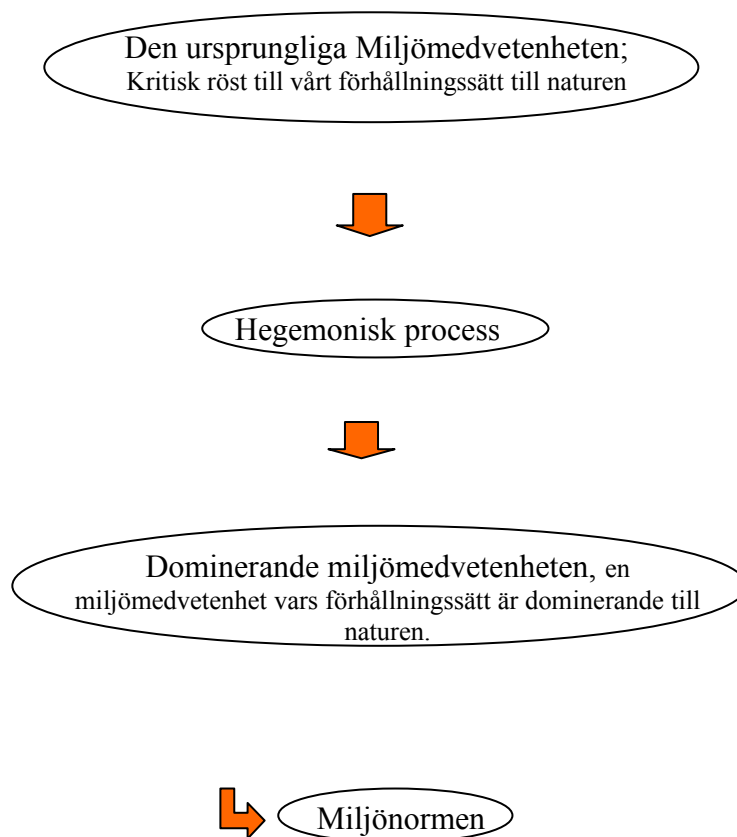
Figur 3

Den sociala världen framstod i vårt material som dominerande och det var bland annat genom detta vi kunde identifiera en styrande norm. För att de olika uttrycken skulle kunna vinna giltighet var de tvungna att relatera till det vi valt att kalla miljönormen. Miljönormen blir den gemensamma plattform alla aktörer måste kliva upp på för att få gehör i diskursen. Denna företeelse går att likna med en höjdhoppstävling, där ribban utgörs av miljönormen och aktörerna är de tävlande. Det som har skett är att aktörerna måste ta sig över en högre ingångshöjd än tidigare, då höjdhopp (miljön) har fått mer utrymme och de tävlande har blivit bättre.

Figur 4

I fallet med den symboliska förpackningen ser vi liknande mönster som för interaktionens uttryck. Normen blir central för hur aktörerna förpackar sig och hur förpackningarna vinner giltighet. Genom att en aktörs symboliska förpackning vinner giltighet har denne möjlighet att definiera diskursen. Den symboliska förpackningen kontextualiserar interaktionen i miljödiskursen. Vi ser att definitioner som erbjuder ett alternativt förhållningssätt till den dominerande synen på miljön inte vinner legitimitet, t.ex. utsikten. Den som sätter interaktionens definition vinner ett maktövertag. Detta exemplifieras i Skottarevsinteraktionen genom Försidans maktövertag; de bestämmer genom sin symboliska förpackning en tolkningsram som definierar miljöproblematiken utifrån ett globalt, politiskt perspektiv. Detta gynnar projektets och Försidans roll i interaktionen.

Figur 5

Den ursprungliga miljömedvetenheten är ett begrepp definierat av Eder (1998). Den är kritiskt till samhällets dominerande relation till naturen. Organisationer som WWF är företrädare av denna röst (Eder 1998). Tidigare var denna en minoritetsröst i samhället. Idag ser vi dock att den har gjorts allmängiltig genom en hegemonisk process. I denna hegemoniska process har miljömedvetenheten omformats till att närma sig det industrialiserade samhällets syn på miljön, ett dominerande förhållningssätt till naturen. Denna bredare miljömedvetenhet har borgat för det som vi ser som miljönormen i vår interaktion.

Objektiva giltighetsanspråk är beroende av normen för att uppfattas som giltigt och den subjektiva världen har samma problematik. Miljöbegreppet har en tvingande karaktär, normen utgör i detta ett filter för vilka uttryck som tvingas fram. Skulle de avvika får de ingen legitimitet i diskursen. På samma sätt får normen betydelse för de symboliska förpackningar som kommer till uttryck. De symboliska förpackningarnas grund formas utifrån normen. De symboliska förpackningarna modifieras sedan av aktören i försök att definiera diskursen utifrån normen.

Diskursen styrs idag av miljönormen. Miljömedvetenheten är inlemmad i den bredare diskursen och har i vad som skulle kunna beskrivas som en hegemonisk process förändrat sin kritiska karaktär och inlemmats i ett industriellt synsätt. Vi kan genom vår fallstudie synliggöra både en styrande norm och ett dominerande synsätt på naturen. Idag upplever vi en miljödiskurs som tvingar olika aktörer att förhålla sig till miljönormen. Men det är inte ett kritiskt revolutionerande förhållande till naturen vi ser uttryck för idag. Det som möter oss i olika miljöfrämjanden är ett industrialiserat samhälles försök att rädda en etablerad livsstil från ett massivt hot, utan att behöva förändra sig i grunden. Likt aktörerna står för definitionen av interaktionen genom symbolisk förpackning står industrisamhället för definitionen av relationen till naturen som helhet.

Vi anser att det paradoxala förhållningssättet i den dominerande synen på miljön och den tvingande miljönormen kan konkretiseras i: "Rädda miljön, så länge det inte drabbar min livsstil." Detta går att dra paralleller till Becks begrepp, hotgemenskapen; i interaktionen har det skapats en gemenskap genom den tvingande diskursen. Frågan är hur stark denna gemenskap är, då den främst ger uttryck för inom vilka ramar en aktör måste hålla sig inom för att vinna legitimitet. Det normativa skapar en hotgemenskap i uttryck, men betydelsen av

ett dominerande förhållningssätt till miljön blir att denna hotgemenskap inte tar sig sådana handlingar som kan förväntas av ett livsavgörande hot.

I den aktuella finanskrisens hotgemenskap har det skapats en politisk handlingsförmåga, vi ser att där hämmas inte handlandet på samma sätt som i miljöhotet. Inom loppet av veckor mobiliserades politisk handlingskraft och tusental miljarder för att hantera detta gemensamma hot. Kommer miljöhotet att eskalera i katastrofer innan vi får se handling, eller kommer ett nytt kulturellt förhållningssätt mellan samhälle och natur uppstå innan dess?

Med denna studie som stöd menar vi att den markandsbaserade självsanering, så som konsumentkraft, som många satt sitt hopp till, är för svag för att utgöra en reell lösning på miljöproblematiken. Detta kan beäfastas i den dominerande synen på naturen; människan förändrar sitt beteende i den grad att dessa förändringar inte konkurrerar med vår roll som den dominerande parten i förhållandet till naturen. För att uppnå en förändring av betydelse så måste omfattande politiska beslut fattas, ex striktare globala miljöavtal. Miljödiskursen, menar vi, har skapat ett politiskt handlingsutrymme för detta. Diskursens spelregler i dess tvingande karaktär kan i sig inte ses som lösningen på problematiken, men i dess kölvatten skapas möjligheten till politiska beslut som både är motstridiga vår nuvarande livsstil och näringslivets kortsiktiga intresse. Tyvärr är inte handlingsutrymmet isolerat till miljödiskursen som parameter utan andra händelser, så som finanskriser, får betydelse för möjligheten att agera. Den tvingade miljödiskursen skapar dock i sig inte en beteendeförändring eller ett nytt förhållningssätt i relationen mellan människan och naturen. Men miljödiskursen skapar ett diskussions- och handlingsklimat som möjliggör politiska beslut.

Källförteckning

Andersson Hanna. (2008-04-08) *Ämtöbor mot vindkraft*. Norrköpings Tidningar. Norrköping
<http://www.nt.se/valdemarsvik/artikel.aspx?articleid=3469457> (läst 2008-12-04)

Beck. U (2000) *Risksamhället. På väg mot en annan modernitet*. Daidalos. Göteborg.

Bryman. (2002). *Samhällsvetenskapliga metoder*. Första upplagan. Liber Ekonomi. Malmö.

Bauman. Z. (2000). *Globalisering*. Studentlitteratur. Lund.

Djerf Pierre, M (1994) *Gröna Nyheter: Miljöjournalistiken i televisionens nyhetssändningar*.
Licentiatavhandling. Institutionen för journalistik och masskommunikation. Göteborg.

Eder. K. (1998). *Natur & Samhälle. Om det praktiska förnuftets evolution*. Daidalos.
Göteborg.

Eriksen. O. E. & Weigård. J. (2000). *Habermas politiska teori*. Studentlitteratur. Lund.

Fay. B. (1996). *Contemporary Philosophy of Social Science*. Blackwell Publishing. Malden.
US.

Fiske, J (1997) *Kommunikationsteorier : en introduktion*. Wahlström & Widstrand.
Stockholm.

Foucault. M. (1991). *Discipline and Punish*. Penguin Books. London.

Foucault, Michel. (1993). *Diskursens ordning*. Brutus Östlings Bokförlag. Stehag.

Gripsrud, J (2002) *Mediekultur, mediesamhälle*. andra upplagan. Daidalos AB. Göteborg.

Habermas. J. (1996). *Kommunikativt handlande Texter om språk, rationalitet och samhälle*.
Andra upplagan. Daidalos. Göteborg.

Hallgren. Lars. (2003). *I skuggan av ett vattendrag*. Doktorsavhandling. Institutionen för landskapsplanering Ultuna. Uppsala.

Jansson (2002). *Mediekultur och samhälle : en introduktion till kulturteoretiska perspektiv inom medie- och kommunikationsvetenskap*. Studentlitteratur, Lund

Lidskog. R. Sandstedt. E. & Sundqvist. G. (1997) *Samhälle, risk och miljö*. Studentlitteratur. Lund.

Merriam. S. (1994). *Fallstudien som forskningsmetod*. Studentlitteratur. Lund.

Sveriges Radio Kristianstad (2005-07-28) *Vindkraften skapar konflikt på Österlen* Sveriges Radio Kristianstad. Kristianstad.

<http://www.sr.se/cgi-bin/kristianstad/nyheter/artikel.asp?artikel=664703> (läst 2008-12-04)

Sköllerhorn. E. (2001). *Habermas kommunikativa handlingsteori för studier av miljöpolitik – ett kulturteoretiskt förslag*. Umeå Universitet. Umeå.

Winther- Jørgensen, M och Phillips, L. (2000). *Diskursanalys: som teori och metod*. Studentlitteratur. Lund.

Østbye, H, Knapskog, K, Helland, K, & Larsen, L O. (2004) *Metodbok för medievetskap*. Malmö. Liber.

Webdokument

www.raddahallandskusten.se (2008-05-27).

www.favonius.se (2008-05-27).

www.hn.se (2008-05-27).

www.gwec.net (2008-05-27)

www.ipcc.ch (2008-05-27).

Naturvårdsverket. (2007). *FN:s klimatpanel 2007: Den naturvetenskapliga grunden. Sammanfattning för beslutsfattare. Rapport 5677.*

Tillgänglig: <www.naturvardsverket.se/Documents/publikationer/620-5677-8.pdf>. (läst 2005-05-05).

Muntliga Källor

Intervju (08-04-04) Favonius VD. Falkenberg.

Intervju (08-04-30) Representant ur Rädda hallandskustens styrelse Ulf Mazur. Falkenberg.

Intervju (08-04-04) Falkenbergs kommunstyrelses ordförande. Ullared.